

Ο Γοργοπόταμος στην Αλαμάννα

Editorial «Θέσεις» Τεύχος 131

1. Η συνέχεια του υπάρχοντος;

Στους δύο πρώτους μήνες δράσης, η κυβέρνηση της Αριστεράς και των συμμάχων της μοιάζει να τείνει να μετατραπεί σε φιλολαϊκό διαχειριστή του υπάρχοντος, δηλαδή της κυριαρχίας του κεφαλαίου στην παγιωμένη νεοφιλελεύθερη μορφή της. Κυβερνητικοί παράγοντες και λαϊκές φωνές εκνευρίζονται με αυτή την επισήμανση. Συνιστούν υπομονή και αναμονή, πίστωση χρόνου και χρημάτων, που διανθίζονται με μεταφορές όπως «ανάσα» και «γέφυρα».

Το ζήτημα δεν είναι όμως ποσοτικό (ας περιμένουμε μέχρι τον Ιούνιο, το «2016»...). Είναι καθαρά ποιοτικό. Τι ακριβώς αναμένουμε να συμβεί σε αυτό το διάστημα; Με ποια στρατηγική κινούμαστε σε αυτό το ιδιόρρυθμο time out;

Μια ανάγνωση προτείνει αισιοδοξία με διάρκεια. Ο ελληνικός λαός, και πρώτα απ' όλα το κόμμα του ΣΥΡΙΖΑ και οι υποστηρικτές του, κρατούν σήμερα στάση χειροκροτητικής παθητικότητας, ενώ θα έπρεπε να βρίσκονται σε κατάσταση εξέγερσης εναντίον των κοινωνικών ανισοτήτων, της μαύρης εργασίας, της ανεργίας, του κεφαλαίου (με σύμβολο το «χρέος»). Άρα η κυβέρνηση δεν δέχεται λαϊκή πίεση ούτε έχει στήριγμα για θαρραλέες αποφάσεις ρήξης. Εξίσου απομονωμένη είναι σε ευρωπαϊκό πεδίο, ενώ οι «επαφές» με Κίνα και Ρωσία αποτελούν πολιτικούς εξωτισμούς που δίνουν ελπίδα μόνον σε φανατικούς εθνικιστές.

Έτσι λοιπόν η κυβέρνηση αναδιπλώνεται, υπογράφει τη χωρίς περαιτέρω επιδείνωση συνέχιση του υπάρχοντος με διάφορα ονόματα, πανηγυρίζει επειδή δεν θα υπάρξουν τα μέτρα που προαναγγέλλε το email Χαρδούβελη, και αναμένει κάποιο φως. Δεν θέλει να πέσει ηρωικά στις Θερμοπύλες και αναζητά απεγνωσμένα προοπτική νίκης σε κάποια Σαλαμίνα.¹ Όταν όμως κανείς δεν γνωρίζει τι μπορεί να αναμένει, η λογική της «διασποράς» δυνάμεων και μετώπων μετατρέπεται σε απολογητική του υπάρχοντος.

Μοιάζει, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, να απουσιάζει μια στρατηγική που θα αμφισβητούσε την τεράστια κοινωνική πόλωση που προκύπτει από το συνδυασμό ύφεσης, ανεργίας και φτώχειας σε μεταπολεμικώς πρωτοφανή επίπεδα. Αυτή η κατάσταση παράγει διαρκή πολιτικά γεγονότα, ακόμη και εκείνο που θα ήταν αδιανόητο πριν από λίγα χρόνια: την εκλογική επικράτηση του ΣΥΡΙΖΑ. Τι εγκυμονεί αυτή η κατάσταση για το μέλλον; Θα συνεχιστεί απρόσκοπτα η «πρωτογενής» αναδιανομή πλούτου, εισοδήματος και εξουσίας, η οποία προκύπτει αυθόρμητα από τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας; Ή η λαϊκή δυσαρέσκεια θα ωθήσει στην υιοθέτηση μέτρων αναδιανομής εισοδήματος και ισχύος, με ή χωρίς κοινωνικές εκρήξεις, όπως αυτές των τελευταίων χρόνων, παρά τη σημερινή φαινομενική πολιτική αδυναμία των εξουσιαζόμενων;

Η κοινωνική πόλωση δεν μπορεί να αμβλυθεί στο ελάχιστο, όσο δεν γίνεται κάτι στην κατεύθυνση «να πληρώσουν οι πλούσιοι», δηλαδή, για να αποκωδικοποιήσουμε αυτό το μάλλον απλουστευτικό σύνθημα, να στηριχτεί η κοινωνική προστασία και οι κρατικές δαπάνες σε ένα δίκαιο φορολογικό σύστημα που θα μεταφέρει στο κεφάλαιο ένα μεγάλο μέρος από τα βάρη που επωμίζονται σήμερα η εργατική τάξη, η αυτοαπασχόληση και η μικρή επιχειρηματικότητα. Ακόμα και ο Peter Bofinger, ένας από τους 5 «σοφούς» της οικονομίας που συμβουλεύουν τη γερμανική ομοσπονδιακή κυβέρνηση, φάνηκε να είναι

αριστερότερος πολλών αριστερών ζητώντας να «πληρώσουν οι πλούσιοι» στην Ελλάδα και προτείνοντας μοντέλα υψηλής φορολόγησης για τους «έχοντες», επικαλούμενος την εμπειρία της μεταπολεμικής Γερμανίας. Καίτοι επισήμως κείνσιανός, ο «σοφός» σπεύδει πάντως να δηλώσει ότι στην Ελλάδα δεν πρέπει να υπάρξουν αυξήσεις του άμεσου μισθού και των συντάξεων, ούτε να αυξηθούν οι κοινωνικές δαπάνες (με εξαίρεση τους «πάμφτωχους»). Αλλά προτείνει τουλάχιστον «Μνημόνιο για τους πλούσιους» ώστε να εξασφαλιστεί η δημοσιονομική σταθερότητα.

Η κυβέρνηση θα ανοίξει το μέτωπο της κοινωνικής αναδιανομής, με άλλα λόγια θα πάρει σαφή θέση υπέρ των λαϊκών τάξεων στην εσωτερική αυτή σύγκρουση; Αν όχι, αυτό στην πράξη σημαίνει ότι οι «φτωχοί» θα συνεχίσουν να πληρώνουν.

2. Εθνική «σωτηρία»;

Κοινωνική «σωτηρία» χωρίς αναδιανομή;

Τα βασικά σημεία ταυτότητας του κυβερνώντος ΣΥΡΙΖΑ είναι ως τώρα δύο.

Η «ανθρωπιστική» παρέμβαση που δίνει στην κυβέρνηση χαρακτήρα κοινωνικής σωτηρίας, αλλά με τελείως μιναλιστικό τρόπο. Λαμβάνονται μέτρα στήριξης για ομάδες ακραίας κοινωνικής αδυναμίας και για τους υπερχρεωμένους. Αντιμετωπίζονται οι ακραίες μορφές κρατικής βαρβαρότητας, όπως τα στρατόπεδα κράτησης μεταναστών και οι φυλακές της πιο ακραίας κακουχίας. Αλλά δεν έχει περιγραφεί, τουλάχιστον ως τώρα, ένα ριζικό πρόγραμμα αντιμετώπισης της ανεργίας ούτε καν τήρηση της ρητής υπόσχεσης για ριζική αλλαγή του φορολογικού συστήματος που σήμερα επιβαρύνει τις λαϊκές τάξεις, προστατεύοντας ποικιλοτρόπως το μεγάλο κεφάλαιο.

Η «κοινωνική σωτηρία» έχει άμεσο κόστος. Όμως το ζήτημα δεν αφορά τόσο το «εξωτερικό μέτωπο» (τη διαπραγμάτευση), όσο το «εσωτερικό»: Η «κοινωνική σωτηρία» θα μείνει μετέωρη μέχρις ότου η κυβέρνηση υποχρεώσει τις κυρίαρχες τάξεις να αναλάβουν το κόστος της!

Το δεύτερο στοιχείο ταυτότητας είναι ο «εθνικός» χαρακτήρας. Πατριωτικοί λόγοι διαφορετικής έντασης εθνικισμού ακούγονται συνεχώς. Πανηγυρικοί εκφωνούνται και εμβατήρια αντηχούν, οι «Γερμανοί» (και οι «Ευρωπαίοι» σε δεύτερο πλάνο) φαίνονται να είναι οι εχθροί μας, ενίοτε σε επίπεδο παραληρήματος που συναγωνίζεται τις ανοησίες της γερμανικής Bild. Αφού κάποτε η γερμανική σημαία ανέμισε στην Ακρόπολη φαίνεται να αποτελεί μια κάποια λύση το να κατεβεί η γερμανική σημαία από το Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών.

Είναι πολύ νωρίς ακόμη για να εκτιμηθεί εάν αυτός ο εθνικισμός θα οδηγήσει σε φαινόμενα ξενοφοβίας. Πάντως τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές ο υπουργός κ. Πανούσης δήλωσε ότι η Ελλάδα δεν αντέχει άλλους μετανάστες. Το σίγουρο είναι ότι η κυβέρνηση δεν θέλει να ανοίξει μέτωπα αντιπαράθεσης με τα ελληνοχριστιανικά στοιχεία δόμησης του λεγόμενου βαθέως κράτους. Ένοπλες δυνάμεις και αστυνομία συνεχίζουν να έχουν προνομιακή μεταχείριση και η ορθόδοξη εκκλησία δεν χρειάζεται να φοβάται κάτι.

Αυτό θέτει σε κίνδυνο το πρόγραμμα εκπολιτισμού της χώρας και προστασίας

δικαιωμάτων, ακόμα και πέραν των αλλοδαπών και των εθνικών και λοιπών μειονοτήτων. Σε κάθε περίπτωση, ο χαρακτήρας «εθνικής σωτηρίας» της κυβέρνησης διατηρεί τα εθνικιστικά μοντέλα που πάγια προβάλλονταν ως ερμηνευτικά σχήματα της πολιτικής αντιπαράθεσης.

Μέχρι τη στιγμή αυτή, η κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ και συμμάχων συνιστά αμάλγαμα. Τόσο από άποψη βιογραφίας και πολιτικής ένταξης των μελών της όσο και από πλευράς κατευθύνσεων πολιτικής. Η προεκλογική εκστρατεία βασιζόταν στην ιδέα ότι το «τέλος του Μνημονίου» θα βασιστεί στην αναδιανομή βαρών, εισοδημάτων και εξουσίας. Έπρεπε να πληρώσουν οι «πλούσιοι» (οι κυρίαρχες τάξεις), άρα να υπάρξει «Μνημόνιο (εναντίον) του κεφαλαίου». Από τις πρώτες στιγμές συγκρότησης της κυβέρνησης έγινε σαφές ότι η κοινωνική συμμαχία που αυτή θα εκπροσωπούσε είχε ως έμβλημα την «ανάπτυξη», τη «έντιμη συμφωνία» με την Ευρώπη και (για τους πιο ρομαντικούς) την «αξιοπρέπεια» και το σεβασμό της νομιμότητας: Τηρούμε «κάθε λέξη» του Συντάγματος και πληρώνουμε τα χρέη μας στο ακέραιο.

Ο μέχρι στιγμής κυβερνητικός λόγος αντιλαμβάνεται την κρατική δράση ως ουδέτερη με την έννοια ότι δεν ζητά την αναδιανομή εισοδημάτων και πολιτικής ισχύος. Τη θεωρεί ως εργαλείο εφαρμογής βασικών πολιτικών αποφάσεων χωρίς κοινωνικές αλλαγές. Ουδετερότητα που κρύβει βεβαίως μια σαφή ταξικότητα. Όχι μόνον δεν υπάρχει κάποια στρατηγική μετασχηματισμών στις ταξικές σχέσεις και στις δομές παραγωγής, αλλά κυριαρχούν αόριστοι όροι που επικαλούνται τη «νομιμότητα» και τη «δικαιοσύνη». Έτσι η αριστερή στρατηγική γίνεται συγκεχυμένη: Όταν σκοπός είναι να προστατευθεί η αξιοπρέπεια (των πάντων) και η ανάπτυξη (των πάντων), το κράτος φαίνεται να λειτουργεί χωρίς εσωτερικά μέτωπα αντιπαράθεσης.

Υπάρχει και πάλι κυβέρνηση «όλων των Ελλήνων», όπως συνηθίζουν να λένε οι Πρόεδροι Δημοκρατίας στις πανηγυρικές κενολογίες τους;

Ήδη το 2014 είχε επισημανθεί ότι «κύρια μετατόπιση σε επίπεδο λόγου [...] έγινε με τη σχετική υποχώρηση του αιτήματος για “αναδιανομή” / “να πληρώσουν οι πλούσιοι”, ως οργανωτικού στοιχείου του λόγου του ΣΥΡΙΖΑ, υπέρ του αιτήματος για “παραγωγική ανασυγκρότηση” [...]. Η μετατόπιση αυτή αντανάκλα επίσης την προσπάθεια διεύρυνσης των κοινωνικών συμμαχιών προς τμήματα του επιχειρηματικού κόσμου [...]. Η γενικότερη εικόνα του ΣΥΡΙΖΑ είναι η εικόνα ενός πολιτικού σχηματισμού ο οποίος αποδέχεται τους “κανόνες του παιχνιδιού”».2 Δυστυχώς η επισήμανση / φόβος επαληθεύεται.

3. Η μετάθεση: Alone in Brussels!

Το πιο εμφανές χαρακτηριστικό της συγκυρίας είναι το ότι η κυβέρνηση, στους πραγματικούς διεθνείς συσχετισμούς, βρίσκεται μόνη της. Απομονωμένη στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και χωρίς άλλο εξωτερικό στήριγμα. Είναι η μόνη που χορεύει έξω από τη γραμμή του χορού, όπως θα έλεγαν οι Γερμανοί. Αυτό ανατρέπει ισορροπίες στην Ευρώπη και συναντά ακραίες αντιδράσεις. Τόσο οι «θεσμοί» όσο και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών θεωρούν ακραίο εκβιασμό τη μη παροχή κοστολογημένων μέτρων, πολύ περισσότερο την οποιαδήποτε διάθεση της ελληνικής κυβέρνησης να λάβει αυτόνομες πολιτικές αποφάσεις.

Ενώσω ο ΣΥΡΙΖΑ φοβάται το θεριό και το θεριό το ΣΥΡΙΖΑ, είναι πιθανή μια συμφωνία που θα επιτρέψει τη νομοθέτηση και τη μερικώς αυτόνομη κυβερνητική δράση έναντι μερικής χρηματοδότησης. Οι υφεσιακές τάσεις, οι έντονες πολιτικές ανακατατάξεις στην Ισπανία, η ουκρανική σύγκρουση και η για εσωτερικούς εκλογικούς λόγους επαμφοτερίζουσα στάση της Γαλλίας και της Ιταλίας δείχνουν ότι δεν θα υπάρξει ρήξη και ότι η ελληνική «εξαίρεση» θα επιτύχει παράπλευρους στόχους.

Μια μεγάλη μερίδα πολιτών στην Ελλάδα φαίνονται ικανοποιημένοι (και οι εθνικιστές περήφανοι) για την κυβέρνηση που νοσηματοδοτεί την πορεία ευρωπαϊκής συνύπαρξης ως διαμάχη «Ελλάδας-Ευρώπης». Η συνέχεια του κράτους με «εθνική» έννοια και με στήριξη εθνικιστικών δυνάμεων του πολιτικού σκηνικού έχει ως συνεκτικό υλικό το «εθνικό» και το «ανθρωπιστικό». Είναι ενδιαφέρον να δούμε πόσοι πολιτικοί της ΝΔ αναφέρθηκαν ήδη επαινετικά στον ΣΥΡΙΖΑ. «Εγώ ο δεξιός, βαράω προσοχή, όπως λένε στον στρατό, μπροστά σε αυτά που κάνει η αριστερή – δυστυχώς για μας – κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ και θα ήλπιζα και ευχόμουν και παρακαλούσα αυτά που κάνουν αυτοί οι άνθρωποι να τα κάνουμε εμείς», δήλωνε στις 6/2/2015 ο Τ. Μπαλτάκος.

Δεν αποκλείεται αυτό το σχήμα «Ελλάδα-Γερμανία» ή «Ελλάδα-Ευρώπη» να οδηγήσει ακόμα και στην εθνικιστική σκλήρυνση του «εμείς» εναντίον «εκείνων». Τόσο η Σαλαμίνα όσο και οι Θερμοπύλες αναπαριστούν εν τέλει την πρόθεση «συνέχειας του κράτους». Την άρνηση της εσωτερικής ταξικής αντιπαράθεσης.

4. Η συνέχεια του κράτους

Υπάρχει «συνέχεια του κράτους» στην κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ; Σχηματικά, στην περίοδο 2002-2008 η απόφαση να μην επέλθουν εσωτερικές συγκρούσεις και οι «πλούσιοι» (το κεφάλαιο) να συνεχίσουν να μην πληρώνουν φόρους χωρίς όμως αυτό να θέσει τέρμα στη σχετική ευημερία των λαϊκών τάξεων οδήγησε στην αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων, άρα στο χρέος. Το οποίο από το 2010 κλήθηκαν να πληρώσουν οι φτωχοί (η εργατική και οι μεσαίες τάξεις). Αν επιβεβαιωθεί ο φόβος πως απόφαση της κυβέρνησης είναι να μην υπάρξουν διαιρετικές κοινωνικές τομές μετά το 2015, τότε θα επιβεβαιωθεί παράλληλα και η «συνέχεια του κράτους». Βεβαίως, η κυβέρνηση δεν «αποφασίζει» μόνη, αλλά σε συνάρτηση με την εξελισσόμενη κοινωνική δυναμική, τις πολλαπλές εσωτερικές αντιφάσεις που καλείται να διαχειριστεί.

Η «ανακωχή» στο εσωτερικό μέτωπο (διαχείριση του υπάρχοντος με μικρές βελτιωτικές κινήσεις εντός του ταξικού συσχετισμού δυνάμεων που έχει παγιωθεί), με την παράλληλη καλλιέργεια μιας ελεγχόμενης έντασης με τους «θεσμούς», μπορεί να είναι επιτυχής, δηλαδή να «αγοράζει» πολιτικό χρόνο, μόνο υπό μία προϋπόθεση: Τη σιωπή των λαϊκών κινημάτων και της οργανωμένης αντιπαράθεσης του λαού στα ηγεμονικά σχέδια, την απουσία πάλης έξω από τους μηχανισμούς του εθνικού κυβερνητισμού. Διότι ενώ υπάρχουν πολλές και σημαντικές πρωτοβουλίες, κινήσεις αυτοοργάνωσης κλπ. (που σε μεγάλο βαθμό συνέβαλαν στη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ), οι κινήσεις αυτές δεν φαίνονται στην παρούσα μετεκλογική συγκυρία να αποκτούν ένα σημείο συμπύκνωσης στην κεντρική πολιτική σκηνή, τέτοιο που να ωθεί και να στηρίζει την υλοποίηση των πολιτικών και στρατηγικών εξαγγελιών με βάση τις οποίες ο ΣΥΡΙΖΑ κατέκτησε την κυβερνητική εξουσία.

Όμως αυτή η πολιτικοποίηση και ενεργοποίηση του κόσμου της εργασίας είναι το στοίχημα

της ιστορικής στιγμής που ζούμε. Αν αυτό δεν επαληθευθεί, τότε, εν έτει 2015, απλώς ο Γοργοπόταμος θα εξακολουθεί να στέλνει στην Αλαμάννα τον εθνικά περήφανο χαιρετισμό του.

31/3/2015

Αναδημοσίευση από ΘΕΣΕΙΣ

1 Δανειζόμαστε μια ιδέα του Άκη Γαβριηλίδη: “This is not Sparta, this is Salamis: Eurogroup, Eurocentrism, nomadism”, <https://nomadicuniversality.wordpress.com/2015/03/01/this-is-not-sparta-this-is-salamis-eurogroup-eurocentrism-nomadism/>

2 Μηλιός/Λαπατσιώρας: http://users.ntua.gr/jmilios/Lapatsioras_Milios_Anadianomi_F06-a.pdf